

HÉT VERS

CZESLAW MIŁOSZ

CAMPO DI FIORI

Rómában, a Campo di Fiorin
olajbogyó, citrom kosárszám,
bor fröccsen tépett virággal
behintett utcakövekre.
Az árusok rózsaszín tenger-
gyümölcsöt szórnak halomba,
sötét szőlőgerezdek
hullnak hamvas barackra.

Itt, épp ezen a téren
égették Giordano Brunót,
kiváncsi sokaság nézte,
hogy szít tüzet a hóhér.
S a láng még alig aludt ki,
már tele voltak a kocsmák,
s a kofák kosárszám hordtak
citromot, olajbogyót.

Varsói körhinta mellett
jutott e tér eszembe,
nyájas tavaszi este —
pattogott vidám zene.
Elnyomta az a gettóból
hallatszó sortüzek hangját,
s messze röptültek a párok
az enyhe tavaszi égbe.

Az égő házakból néha
sárkányt hozott a szél és
a körhintán kerengők
fekete pernyét fogtak.
Lányok szoknyája lebbent
égő házak szelében,
s a víg sokaság kacagott
e szép varsói vasárnap.

Lesz, aki ezt így érti:
legyen Varsó, vagy Róma,
üzletel, mulat a jónép,
a máglyát elkerüli.
Másnak más a tanulság —
minden dolog mulandó,
még ki sem hunyt az a láng,
már kezdik elfeledni.

Akkor a pusztulók nagy
magányán eltűnődtem.
Hogy amikor Giordano
a vesztőhelyre lépett,
egyetlen mondatot sem
talált az emberi nyelvben,
hogy búcsút vegyen véle
a hátramaradóktól.

Siettek, várt a kocsmá,
s a piac — tenger gyümölcset,
citromot, olajbogyót
hordtak vígan zajongva.
S már oly messze volt tőlük,
mint ki egy más korban élt,
s ők egy percet, ha vártak,
míg elragadta a tűz.

E magányos pusztulókat
a világ már elfeledte,
nyelvük oly idegen lett,
mint kihűlt bolygó nyelve.
Míg mindebből legenda
nem lesz és sok év múltán
egy új Campo di Fiorin
egy új költő újra lázad.

1943

Gömöri György fordítása

N É P

Legtisztább a föld népei közt az utolsó ítélet napján,
Könnyelmű és furfangos a köznapok gondjaiban.

Könyörtelen az özvegyekhez, árvákhoz, az öregekhez,
Gyermekek kezéből a kenyérhajat kilopja.

Életét áldozatul dobja, hogy az egek haragját vonja ellenére,
Asszonyok, árvák sírásával vesz rajta erőt.

Hatalmat ad aranykufár-nézésű embereknek,
Bordélyos-jellemű embereket hagy magasra törni.

Legjobb fiai örökre névtelenek maradnak,
Csak egyszer lépnek elő, hogy elhulljanak a barrikádokon.

E nép keserű könnyei félbeszakítják énekét,
S midőn elnémul a dal, hangosan vicceket mesélnek.

A szoba sarkában árnyék áll és a szívére mutat,
Kinn láthatatlan bolygóra vonít a kóbor eb.

Nagy nép, legyőzhetetlen nép, ironikus nép,
Ha megismerte az igazságot, tud is hallgatni róla.

Piacokon ácsorog és fecseg, tréfálkozva ért szót,
Romokból lopott, régi, kopott kilincsekkel kupeckedik.

Gyűrött sapkájú nép, minden vagyonával a hátán
Nyugatra, délre bandukol új hajlékot keresni.

Nincs többé város, nincs szobor, sem emlékmű, se képtár.
Csupán szájról szájra hulló szó, s a költők jóslata.

A férfi, akit e nép szült, gyermeke bölcsője mellett
Remény ígét idézi — eddig még mindig hiába.

Gömöri György fordítása

MIND KISEBBEK A FOLYÓK

Mind kisebbek a folyók. Városok töpörödnek. Csodaszép kertek
Felfedik, amit azelőtt nem láttunk, elsorvadt, poros lombjaikat.
Mikor először úsztam át egy tavon, hatalmasnak tűnt,
Ha ma állnék ott, borotválkozó-tálnak vélném
A jégkorszakbeli sziklák és a borókafenyők közt.
Halinafalva mellett ősrégi volt az az erdő
A nem is olyan régen elejtett utolsó medve szagával,
Bár a fenyőfák között átfénylettek a rétek.
Ami egyéni volt, ma mindinkább a közös minta változata.
A tudat még álmunkban is az első színeket variálja.
Mint tűzbe mártott viaszbabun, olvadnak arcok vonásai.
De ki elégszik meg azzal, ha csak emberi arcot lát a tükörben?

Gömöri György fordítása

DAL A VILÁG VÉGÉRŐL

Azon a napon, amikor a világnak vége,
lóhere fölött köröz egy méh
és a halász csillogó hálót javít.
A tengerben boldog delfinek szökellnek,
fecskék kapaszkodnak az ereszcatornához
és a kígyó aranybőrű, ahogy lennie kell.

Azon a napon, amikor a világnak vége,
ernyőik alatt asszonyok mennek át a mezőn,
a pázsit szélén részeg bóbiskol el,
az utcán kiabálnak a zöldségárusok,
és a szigethez sárga vitorlás közelít,
a levegőben kitartott hegedűhang
nyit csillagos éjszakát.

És akik villámra és dörgésre vártak,
megcsalódnak mind.
És akik jelekre vártak és arkangyalok kürtjét,
nem hiszik el, hogy mostan megy végbe.
Amíg a magasban a hold meg a nap,
amíg a dongó rózsát látogat
és amíg dundi csecsemők születnek,
senki sem hiszi, hogy mostan megy végbe.

Csak egy öreg ősz ember, ki próféta lenne,
de nem próféta, mert túl sok a dolga,
mondogatja, míg kötözi paradicsomait:
Ez a vége a világnak, nem más,
ez a vége a világnak, nem más.

András Sándor fordítása

MIT JELENT

Nem tudja, hogy világít,
Nem tudja, hogy repül,
Nem tudja, hogy az és nem más.

És egyre gyakrabban tűnődöm nyitott szájjal
kialvó Gauloise-zal
a pohár vörös bor mellett,
hogy mit is jelent: az lenni, semmi más.

Éppígy volt, amikor húszéves voltam.
De akkor hajtott a remény, hogy minden leszek,
talán még varázsszóra lepke és rigó is.
Most nézem a poros utcákat a körzet
kisvárosában, hol a postaalkalmazott
naponta berüg bánatában, hogy ő magával azonos.

Bárcsak a csillagok zárnának be engem,
és bárcsak úgy, hogy lenne
ügynevezett világ és ügynevezett test.
Bárcsak arra vágnék, hogy ellentmondástalan legyek.

De nem.

András Sándor fordítása

ÓDA EGY MADÁRHOZ

Ó, te komplikált.
Ó, te öntudatlan.
Te, ki tollas kezeid a hátadon tartod.
Szürke gyíkbőr lábakra támaszkodva,
kibernetikus kesztyűkre, melyek
megragadják, amit érintenek.

Ó, te felmérhetetlen.
Ó, nagyobb,
mint a harangvirágok szakadékai, fűben a fülbemászó
szeme,
rozsdaszín a zöld-ibolya napok keringésétől,
mint az éj a kétsugárszemű hangya járataiban,
és testében a galaktika, mely,
valóban, hasonló mind a többihez.

Akaraton kívül, akaratlan
hintázol az ágon a levegő tavai fölött,
hol elsüllyedt paloták vannak, levelek tornyai,
az árnyék hárfájában földteraszok.
Billensz, hívásra, és én meggondolom egy ideig,
hogy mikor lazítja a láb a szorítást, tárul a kar.
A hely, ahol álltál, billeg,
és a kristály vonalaiba
viszed meleg és verő szívedet.

O te semmihez sem hasonlítható, közömbös,
ha fölhangzik a pta pteron fvgls brd.
Túl a megnevezésen névteien,
kifogástalan mozgás a hatalmas borostyánban.

Azért, hogy a szárnyak csapásaiban megértsem, mi választ
el a dolgoktól, melyeket naponta megnevezek,
és függőleges alakomtól,
bár a zenitig nyúlik.

De félig nyitott csőröd mindig velem van.
Belseje annyira érzéki, húsos,
hogy a rokonság és eksztázisod remegése
tarkómon hajamat borzolja.
Aztán délutánonként a kapu alatt várok,
a bronz oroszlánoknál ajkakat látok,
és megérintem a meztlen kart
a forrás meg a harangok illata alatt.

András Sándor fordítása

ESSE

Ziláltan meredtem az aróra. A metróállomások fényei észrevétlenül suhantak tova. Hogy még a szemnek sincs hatalma a dolgokat túlerővel magához rántani és egy pillanat alatt benyelni, hogy semmi se maradjon vissza, csak az eszményi forma írje, csak egy jel, egy állatkép, egy

madár körvonalának hieroglifaszerű rajza! Könnyedén kiugró orrnyereg, simára fésült hajjal magas homlok, az áll vonala — de hogy még a szemnek sincs abszolút hatalma! — és rózsaszín fehérbe ágyazott nyílások, bennük sötéten ragyogó láva. Beszívni, ezt az arcot, de bírni is, minden tavaszi ágak, falak mögött, sirva, nevetve, tizenöt évvel korábban, harminccal előbbre hozva. Bírni. Még csak nem is kívánni. Mint egy lepke, hal, virágszár, csak még titokzatosabb. Hát idáig jutottam, mind a kísérletek után, hogy néven nevezsem a világot: nem vagyok képes egyébre, mint ismételtetni a legnagyobb, egyetlen credót, amelyen túl nem nyúlhat hatalom: én *vagyok* — ő *van*. Üvöltsetek, fújjátok meg a harsonákat, alakítsatok ezernyi fölvonulást, ugorjatok magasra, tépjétek meg a ruháitokat és ismételjétek csak ezt az egyet: *van!* Teleirt oldalak, tonnányi, székesegyházra való oldalak — és én még mindig gügyögöm, mintha az első lennék, aki elvált a tengerpart izzosától! Minek a napbirodalmak, széthullott városok vörös pora, szerszámok és motorok a sivatagi homokban, ha nem adtak semmit sem ehhez a hanghoz: *van?*

Raspail-nál szállt ki. Én visszamaradtam a meglévő dolgok szörnyűségével. Szenvedő szivacs, amely nem tudja magát teleszívni vízzel, szenvedő folyó, hogy a fák és a felhők tükörképei nem fák és nem felhők.

András Sándor fordítása